

Afvikling af Grønlands kolonistatus 1945-54

En historisk udredning

© København 2007
Dansk Institut for Internationale Studier
Strandgade 56
1401 København K
Danmark

Tlf.: +4532698787
Fax: +4532698700
E-mail: diis@diis.dk
Web: www.diis.dk

ISBN
Printudgave (denne udgave) 978-87-7605-186-0

Bogudgave 978-87-7605-187-7

Denne printudgave er ikke i handelen
Teksten kan downloades gratis fra www.diis.dk (fra 18. januar 2007)

Bogudgaven kan købes i boghandelen fra ca. 1. marts 2007

Indhold

Indledning · 7

2. Grønland og Danmark før 1945 · 10

Indledning · 10

Grønland som dansk koloni · 10

Grønland mellem Nordamerika og Europa: 2. verdenskrig · 16

2. verdenskrig som et vendepunkt · 23

3. Grønlandsspørgsmålet mellem suverænitet, selvbestemmelse og afhængighed · 26

Indledning · 26

Suverænitet · 28

National selvbestemmelsesret · 34

Afhængighedsfaktorer: sikkerhedspolitik og økonomi · 39

Afslutning · 51

4. Den internationale sammenhæng: afkoloniseringsprocessen i FN · 53

Indledning · 53

Normative rammer · 54

Organisatoriske rammer · 61

Afslutning · 68

5. Folkerettens udvikling vedrørende afkolonisering og selvbestemmelse · 69

Generelt om folkerettens udvikling – særligt om betingelserne for sædvanedannelse · 70

Om kolonial selvbestemmelse, staters territoriale integritet og mindretalsrettigheder · 72

Etableringen af kolonial selvbestemmelse som folkeretlig norm · 74

Kravene til gennemførelse af kolonial selvbestemmelse (omkring 1953-54) · 82

Vurdering af processen omkring Grønlands integration i Danmark 1953-54 · 88

Sammenfatning · 93

Kort konklusion · 96

6. Ny grønlandspolitik på vej: Danske og grønlandske initiativer 1945-50 · 97

Indledning · 97

Grønlandsspørgsmålet vokser frem · 98

Hedtoft i offensiven · 107

Den nye Grønlandspolitik sættes på skinner · 119

Afslutning · 127

7. Grønlandsspørgsmålet i FN 1945-50 · 129

De danske myndigheder og rapporteringsforpligtelsen til FN · 129

FN-samlingen 1946	• 132
FN-samlingen 1947	• 136
FN-samlingen 1948	• 139
Møderne i 4. udvalg	• 141
Definition af begrebet ”ikke selvstyrende område”	• 143
FN-samlingen 1949	• 144
FN-samlingen 1950	• 149
Det amerikanske FN-initiativ	• 150

8. Grønlandsspørgsmålet i FN 1951-52 • 155

Rapporten om Grønland	• 155
Møderne i FN	• 156
Nye danske overvejelser	• 157
Møderne i 73 e-udvalget. Faktorspørgsmålet	• 161
Udblik over 1951	• 172
FN-samlingen 1952	• 173
Det hollandske initiativ	• 175
Møderne i FN	• 182
Møderne i 73 e-udvalget, i 4. udvalg og plenarforsamlingen	• 186
Sammenfatning af kapitel 7 og 8	• 193

9. Grønland på vej mod forfatningsmæssig ligestilling 1951-53 • 196

Indledning	• 196
Enighed om Grønlands fremtid: Møderne i Grønlandsudvalget i 1952	• 197
Poul Andersens og Alf Ross’ responsum vedrørende Grønland	• 200
Mellem Godthåb og København	• 213
Debatten i Folketinget	• 218
Hvorfor integrationsløsningen?	• 219
Konklusioner	• 224

10. Grønlandsspørgsmålet i FN 1953 • 228

Rapporten om Grønland	• 228
Forhandlingerne i FN 1953	• 229
Danmarks noter til FN’s generalsekretær	• 234
Hermod Lannungs initiativer	• 239
Møderne i 4. udvalg	• 243
Resolutionsudkastenes skæbne i plenarforsamlingen 27. november 1953	• 250
Konklusion	• 251

11. Grønlandsspørgsmålet i FN 1954 • 253

Rapporten om Grønland	• 253
Forhandlingerne i FN 1954	• 255
Mødet i 73 e-udvalget	• 258

Brasiliens resolutionsudkast • 269
Foreløbig sammenfatning • 273
Grønlandsspørgsmålets afslutning i FN. Mødet i 4. udvalg og plenarforsamlingen • 276
Mødet i 4. udvalg • 276
Sammenfatning • 292

12. Konklusion • 294

Hvorfor blev Grønlands status et politisk problem? • 294
Grønlands integration som et dansk-grønlandsk projekt • 295
Grønlandsspørgsmålet i FN • 297
Det folkeretlige aspekt • 301
Hvorfor ønskedes integrationsløsningen? • 303

13. Bilag

Bilag 1. Regeringens kommissorium af 1. juni 2005 • 307
Bilag 2. Notat af 4. marts 2005 fra Grønlands Hjemmestyre, Landstyrets Sekretariat ”Uddybning af spørgsmålet vedr. analyse om processen forud for Grønlands statusændring i 1953” • 310
Bilag 3. Poul Andersens og Alf Ross’ oprindelige responsum af 17. juni 1952 • 312
Bilag 4. Poul Andersens og Alf Ross’ responsum af 17. juni 1952, men med Ross’ ændrede særudtalelse fra januar 1953 • 319
Bilag 5. Statsminister Erik Eriksens brev af 13. august 1952 med den officielle anmodning om forelæggelse af spørgsmålet for Landsrådet • 322
Bilag 6. Statsminister Erik Eriksens brev af 13. august 1952 til landshøvding Lundsteens personlige og strengt fortrolige orientering • 324
Bilag 7. FN-resolution 567 (VI) af 18. januar 1952 med den første faktorliste • 326
Bilag 8. FN-resolution 648 (VII) af 10. december 1952 med den anden faktorliste • 329
Bilag 9. FN-resolution 742 (VIII) af 27. november 1953 med den tredje faktorliste • 332
Bilag 10. FN-resolution 849 (IX) af 22. november 1954 (Grønlandsresolutionen) • 335
Bilag 11. Organer af betydning for administrationen af Grønland • 337
Bilag 12. Jens Heinrich, *Statusændringen i 1953. Grønlændernes forhold til Danmark i perioden 1945-1954* • 338
Bilag 13. Margit Bech Larsen, *Islandske krav på Grønland* • 354

Kilder • 364

Litteratur • 369